

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Politické aspekty řízení a rozvoje vybrané obce
(případová studie obce Zábřeh na Moravě)**

Kateřina Balcárková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce je případovou studií sledující politické aspekty řízení a rozvoje města Zábřeh na Moravě a taktéž i vliv činnosti místní samosprávy na život ve městě.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy a charakteristiky, které se vážou k tématu diplomové práce, především pojem obec, samospráva, volby, rozpočet, zájmová skupina, komunální volby, referendum a další.

Vlastní práce je pak studií jednotlivých ukazatelů souvisejících i majících vliv na rozvoj města, zejména demografických a socioekonomických, zaměřuje se na občanskou vybavenost i samotný společenský život ve městě. Část práce je zaměřená na strategické plánování, přehled plánovaných investic a spolupráci místních politických aktérů a zájmových skupin.

V závěru práce jsou shrnuté výsledky voleb z let 1994 – 2014 a rozebrány důvody vyhlášení místního referenda konaného v roce 2013.

Klíčová slova: Zábřeh, místní samospráva, rozvoj obce, rozpočet obce, občanská společnost, spolek, volební strana, komunální volby, referendum

Cíl práce

Tématem diplomové práce je problematika místní samosprávy a rozvoje obcí s důrazem na období po roce 1989. Výzkum byl zaměřen na vybranou obec Zábřeh ležící v Olomouckém kraji (okres Šumperk).

Toto město bylo vybráno z více důvodů. Od roku 2006 je ve městě stále nedořešený spor mezi městem a společností Wanemi o odprodeji pozemků pro výstavbu papírny a ekologické spalovny biomasy. V současnosti probíhající soudní spor o ušlý zisk je hrozbou pro budoucí rozvoj města. V návaznosti na tuto kauzu proběhly velmi dramatické volby do obecního zastupitelstva v roce 2010, důkazem toho bylo 17 kandidátních listin, složitá povolební vyjednávání a problematičná volba starosty.

Cílem práce bylo v rámci zvoleného tématu: 1. Charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obce a vyhodnotit jejich vliv na vývoj a fungování a fungování místní samosprávy. 2. Identifikovat aktéry politického procesu v obci (lokální politické subjekty, zájmové skupiny, podnikatelské subjekty apod.) a analyzovat jejich vzájemné vztahy. 3. Definovat charakter rozhodovacího procesu místní samosprávy v oblasti rozvoje obce.

Šetření v rámci diplomové práce je zaměřeno pouze na jednu obec. Výsledky proto nelze zobecňovat. Je možné si však položit výzkumnou otázku, zda se budou zjištěné výsledky

lišit od dosud publikovaných zjištění a shrnujících prací (např. Jüptner 2004). Tj. zda se mechanismy samosprávy města Zábřeh shodují či odlišují od mechanismů komunální politiky podobně velkých obcí.

Metodika práce

Při vypracování práce byl využit přístup, jenž se snaží zohledňovat odlišnosti v obsahu a způsobu rozhodování orgánů místní samosprávy v obcích různých velikostí. Práce je postavená jako případová studie. Ke sběru dat byly využity zejména dvě základní techniky – studium dokumentů a dotazování. Mezi studované dokumenty patřily městská kronika, rozpočet obce, materiály společnosti Wanemi, data Českého statistického úřadu. Součástí terénního šetření bylo dotazování formou polostandardizovaných rozhovorů. Dotazování byli představitelé samosprávy. Otázky byly zaměřeny převážně na místní samosprávu, rozvoj města a spolupráci se zájmovými skupinami.

Dotazovací techniky a technika pozorování patří mezi tzv. invazivní techniky. Studium dokumentů je naopak jedna z technik neinvazivních. Výhodou je, že nikterak neobtěžuje respondenty, studium je nenápadné a výzkum respondenty neovlivňuje, jsou tedy oproštěny o jakýchkoliv reaktivních účinků.

Závěr

Z politického hlediska byl rozvoj města ovlivněn v období kolem revolučního roku 1848. Podle zákona z roku 1849 byla zavedena obecní samospráva, následně byl volen výbor a z jeho řad pak představenstvo v čele se starostou. Státní úřady v té době reprezentovalo zejména okresní hejtmanství, okresní soud a berní úřad. Zábřežský politický okres zahrnoval tři soudní okresy – Zábřeh, Mohelnici a Šilperk (dnešní Štítý) a tento model zůstal zachován až do roku 1938. Po Mnichovském diktátu byl Zábřeh zařazen do tzv. 5. okupačního pásma. V roce 1949 dochází k první důležité územně správní změně, kdy se okres Zábřeh stává součástí Olomouckého kraje a připojuje k sobě do té doby tři samostatné obce. K závažnější územní úpravě dochází až v roce 1960, kdy Zábřeh pozbývá statut okresního města a s většinou obcí se připojuje k nově konstituovanému okresu Šumperk.

Město Zábřeh patří se svými 13 798 obyvateli mezi menší města, svojí občanskou vybaveností však pokrývá veškeré oblasti potřeb svých občanů. Z hlediska demografického tvoří nejpočetnější skupinu občané v produktivním věku - 68 %, následuje

skupina seniorů nad 65 let - 17,9 % a nejmenší zastoupení ve městě mají děti do 14 let a to 14,1%. Průměrný věk obyvatelstva činí 42 let, což odpovídá průměru celé České republiky. Vzdělanostně převyšují občané se středním vzděláním bez maturity, nejméně jsou zastoupení vysokoškolsky vzdělaní lidé. Tímto se město odlišuje od republikového rozložení ve vzdělanostní struktuře, kde jsou nejméně zastoupeni lidé se základním vzděláním. Je to dáno možností uplatnění po dokončení studia, většina obyvatel tak díky montážní závodům v blízkém okolí pracuje v průmyslu, jedná se zhruba o 35,1 % zaměstnaných, ve srovnání s republikovými 25,4 %. Nezaměstnanost je v Zábřehu nadprůměrná, v současnosti se pohybuje v rozmezí 12 – 13%, v rámci republiky je nezaměstnanost v průměru asi o 6 % nižší. Polovina ekonomicky aktivního obyvatelstva je nucená za prací vyjíždět mimo město, nezřídka i mimo hranice okresu.

V současnosti (2015) město dokončuje velkou investiční akci na kompletní rekonstrukci kanalizace, která započala v roce 2014. I díky získaným dotacím z evropských fondů jsou investice na rozvoj města a podporu místních spolků plánované ve výši 394 milionů korun. Jako podklad pro vypracování Strategie rozvoje města Zábřeh 2015 – 2020 posloužilo i dotazníkové šetření mezi místními obyvateli, kteří tak měli možnost vyjádřit se nejen ke spokojenosti v oblasti života ve městě, ale také ke skutečnostem, které se jim v Zábřehu nelíbí. Za velmi pozitivní respondenti označili situaci v oblasti školství, v oblasti kulturního a společenského života a v oblasti životního prostředí. Naopak za velmi problematickou označili oblast pracovních příležitostí.

Podle charakteristiky Petra Jüptnera (2009) lze město Zábřeh zařadit mezi obce větší střední velikosti. V obcích této kategorie se předvolební koalice zpravidla nevytváří, stěžejní bývají exekutivní koalice vzniklé po volbách. S touto charakteristikou utváření koalic lze v případě města Zábřeh souhlasit. Koalice vzniklé z povolebních vyjednávání v minulých volebních obdobích můžeme charakterizovat jako nadměrně ideově nepropojené. Výjimkou je stávající koalice vzniklá spojením ideově propojených subjektů KDU-ČSL, ČSSD, Strany svobodných občanů a Nezávislé volby. Lze konstatovat, že ideologický faktor při vytváření koalic nehrál nikdy zásadní roli, ujednání spíše probíhala v rovině osobní než v rovině politické. Tento fakt lze vysvětlit tím, že za jednotlivé strany velmi často kandidují nezávislí kandidáti a osobní preference či antipatie převažují nad programem strany, za kterou kandovali.

Město Zábřeh naopak ne zcela splňuje předpoklad Petra Jüpnera (2009), že v obcích této velikosti se ve volbách zpravidla nevyskytují nezávislá sdružení. Nezávislá sdružení v komunálních volbách ve městě Zábřeh kandidovala v letech 2002, 2006 a 2010. Nejvíce pak ve volbách v roce 2010, kdy celkem kandidovalo 17 politických uskupení. Tento fakt lze považovat za extrémní, ale vystihující situaci ve městě. Rozhodnutí zastupitelů o smlouvě na odprodej pozemků společnosti Wanemi CZ tak rozdělilo nejen zastupitele na dva tábory, ale i veřejnost, tedy voliče.

Po roce 2010 se situace v Zábřehu zdánlivě uklidnila, z voleb se vyprofilovaly převážně strany mající záporný postoj vůči záměru společnosti Wanemi. Tímto i voliči projeví svůj postoj k tomuto záměru a následně ještě v lednu 2013 stvrdili hlasováním v místním referendu, když se více jak 76 % zúčastněných vyslovilo proti odprodeji pozemků společnosti Wanemi.

Bude určitě zajímavé sledovat vývoj této kauzy, která zaměstnává zastupitele města i právníky od roku 2006. Po rozhodnutí Ústavního soudu ze srpna 2014 o platnosti smlouvy na odprodej pozemků společnosti Wanemi hrozí městu, že bude muset uhradit společnosti Wanemi částku 34 milionů korun za ušlý zisk, o kterou společnost město zažalovala. Pokud by město muselo tuto částku uhradit, znamenalo by to zhoršení finanční situace a ohrožení dalších chystaných investic. Už tak město za právní zastupování a vypracování mnoha posudků zaplatilo nemalé sumy peněz, které mohly posloužit k jiným rozvojovým účelům.

Případová studie potvrdila, že na samosprávu obcí a komunální politiku nelze zcela uplatňovat zobecňující modely, v každé obci se samospráva potýká s jinými problémy. Díky kauze Wanemi lze poukázat na některé nešvary spojené s rozhodováním o velkých investičních zakázkách. Na poslední chvíli učiněná rozhodnutí odstupujícího zastupitelstva a snad i záměrná neinformovanost obyvatel přinesla městu Zábřeh a jeho pozdějším představitelům problémy, jejichž následky logicky dopadají na rozvoj města a tím i na jeho obyvatele.

SEZNAM POUŽITÉ LITARATURY A ZDROJŮ

BALÍK, Stanislav, *Okresy na severu. Komunální politika v okresech Šumperk a Jeseník v letech 1989–2006*, 1. vydání, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2008, 198 s., ISBN 978-80-7325-174-1

BALÍK, Stanislav, *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*, 1.vydání, Grada Publishing a.s., Praha, 2009, 256 s., ISBN 978-80-247-2908-4

BINEK, Jan, a kol., *Obce a regiony pro podnikatele & Podnikatelé pro obce a regiony*, 1. vydání, GaREP, spol. s r.o., Brno, 2011, ISBN 978-80-905139-0-7

BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan, HAJNÝ, Petr, KOPŘIVA, Radek, NEUMANOVÁ, Tereza (Eds.), *Obce jako aktéři politického procesu*, 1. vydání, Česká zemědělská univerzita, Praha, 2005, 96 s., ISBN 80-213-1326-9

BUREŠ, Jan, CHARVÁT, Jakub, JUST, Petr, ŠTEFEK, Martin, *Česká demokracie po roce 1989. Institucionální základy českého politického systému*, 1. vydání, Grada Publishing a.s., Praha, 2012, 528 s., ISBN 978-80-247-4283-0

ČERNOHORSKÝ, Jiří, ed, *Příručka člena zastupitelstva obce*, 1. vydání, VCVS ČR, Praha, 2002, 180 s., ISBN 80-238-9120-0

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan, *Demokracie v lokálním politickém prostoru*, 1.vydání, Grada Publishing a.s., Praha, 2010, 240 s., ISBN 978-80-247-3061-5

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, LUHANOVÁ, Markéta, *Politika v regionálním rozvoji*, Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha, 2004, 162 s., ISBN 80-213-1157-6

FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián (EDS.), *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*, 1. vydání, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2005, 267 s., ISBN 80-7325-074-8

JANDOUREK, Jan, *Průvodce sociologií*, 1. vydání, Grada Publishing a.s., Praha, 2008, 208s., ISBN 978-80-247-2397-6

JÜPTNER, Petr, *Komunální koalice a politické modely. Politologická revue 2*, 2004, s. 80-101

KOUDELKA, Zdeněk, *Obce a kraje podle reformy veřejné správy po roce 2001*, 2. aktualizované a doplněné vydání, Linde Praha a.s., Praha, 2001, 423 s., ISBN 80-7201-272-X

MAJEROVÁ, Věra, MAJER Emerich, *Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství- část II.*, Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha, 2007, 276 s., ISBN 978-80-213-1671-3

MĚSTO ZÁBŘEH *Zábřeh – 750 let*, Východočeská tiskárna s.r.o., Pardubice, 2004

PROVAZÍKOVÁ, Romana, *Financování měst, obcí a regionů; teorie a praxe*, 2. aktualizované a rozšířené vydání, Grada Publishing a.s., Praha, 2009, 304 s., ISBN 978-80-247-2789-9

ŘÍCHOVÁ, Blanka, *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*, 3. vydání, Nakladatelství Portál, s.r.o., Praha, 2012, 208 s., ISBN 978-80-262-0218-9

Právní předpisy:

Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí

Internetové zdroje:

Český statistický úřad. Sčítání lidu, domů a bytů 2001. [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/541354?OpenDocument>>

Český statistický úřad. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=vse-o-uzemi&tu=0&th=&vseuzemi>>

Český statistický úřad. Statistika. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <www.czso.cz>

Doprava. [online]. [cit. 2015-01-27]. Dostupné z:

<http://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/rondel-je-v-provozu-prujezd-centrem-zabrehu-je-ted-snazsi-20141124.html>

Dotazníkové šetření v roce 2014. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z:

<http://www.zabreh.cz/multisites/zabreh/images/stories/aktuality/2014-vyhodnocen%C3%AD_dotazn%C3%ADku.pdf>

Kronika města Zábřeh. [online]. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z:
<<http://www.zabreh.cz/mesto-a-jeho-rozvoj/informace-o-meste/kronika-mesta>>

Městská sociální zařízení Zábřeh. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z:
<<http://msz.zabreh.cz/>>

Místní referendum v roce 2013. [online]. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z:
<www.zabreh.cz/component/content/article/10200-aktuality/19700-oznameni-vysledku-mistniho-referenda>

Občanská vybavenost města Zábřeh. [online]. [cit. 2015-02-27]. Dostupné z:
<www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?Zuj=541354#skolstvi_sport>

Rozpočet města Zábřeh. [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:
<<http://www.zabreh.cz/mesto-zabreh/rozpocet/19185-zaverecne-ucty>>

Výsledky voleb. [online]. [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <www.volby.cz>

Wanemi CZ. [online]. [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <<http://www.wanemi.cz/spolecnost>>

Za zdravý Ráječek. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z:
<<http://rajecek-zabreh.cz/index.php/wanemi-zabreh-za-zdravy-rajecek>>

Zájmové spolky. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z:
<http://sumpersky.denik.cz/galerie/welzluv_kufr_zabreh.html?mm=261636>

Zpravodaj města Zábřeh. [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z:
<<http://www.zabreh.cz/sluzby-pro-verejnost/zpravodaj>>